

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Mentor in znanje 2/2017

Februar 2017

Kaj veste in česa ne veste o kompetencah izobraževalcev odraslih?

Seveda ste že slišali za kompetence, kompetence izobraževalcev odraslih? Z vseh strani dežujejo kompetence, mi pa pravzaprav ne vemo, kaj bi to sploh bilo. »On je kompetenten, ona je kompetentna, ali ni kompetenten, ni kompetentna«, pravimo, kar pomeni v vsakdanjem jeziku »je sposoben, sposobna, je ali ni pristojen ali pristojna, torej odgovoren, odgovorna za posamezno vprašanje«. V stroki pa kompetenca pomeni še marsikaj drugega.

Za zidarja npr. pravimo, da je usposobljen, spreten, če zna sezidati zid. Kdaj pa zidar postane kompetenten? Kadar zna sezidati zid in o tem dejanju tudi razmišljati, sredi delovanja in razmisleka, ob pomoči literature ali kako drugače prepoznati zakonitosti svojega delovanja, kadar jih zna tudi argumentirano posredovati drugim. Podobno tudi izobraževalec odraslih. Kompetenten je, če zna disciplinarno, formalno, teoretično znanje uporabiti pri delu, ga dopolniti z izkustvenim znanjem, o vsem razmišljati, prepoznati zakonitosti pojavov, doživeto posplošiti.

Kakšne kompetence torej potrebujemo v današnjem času izobraževalci odraslih, torej tudi mi, ki izobražujemo starejše odrasle?

Kompetenca prva: prepoznati potrebe

V odnosih med odraslimi učenci, izobraževalci odraslih in družbo se kujejo *kompetence izobraževalcev odraslih*. Ni skrivnost, da se izobraževanje odraslih odziva na, ali celo

napoveduje, individualne in družbene potrebe Tako je ena temeljnih kompetenc izobraževalcev odraslih, da potrebe prepoznajo in se prilagajajo spreminjajočim se okoliščinam v posameznikovem življenju- delo, socialne vloge, življenjski prehodi - in družbenem življenju: migracije, staranje prebivalstva, staranje delovne sile, manjšanje obsega delovne sile (kar se s prihodom beguncev spreminja), nastop informacijske družbe, subsidiarnost države in prenos njenih pristojnosti v civilno družbo.

Kompetenca druga: razumeti odrasle učence in ciljne publike

Razen tega so se v današnji družbi *pomnožili tudi viri znanja*, odrasli učenci pa so vse bolj informirani in imajo *vse več vedenja*. Tudi tisti z malo znanja, slabo izobraženi in funkcionalno nepismeni, so dobili dostop do izobraževanja. *Razumevanje različnosti odraslih udeležencev izobraževanja in ciljne publike* je danes ena temeljnih kompetenc izobraževalcev odraslih, tistih, ki jih morajo pridobiti inboljšati, kadarkoli je mogoče.

Kompetenca tretja: poznati nova vprašanja, nova področja izobraževanja odraslih, nova področja delovanja

Pojavila so se tudi *nova vprašanja* in *nova področja izobraževanja odraslih* kot so menedžment, ekonomija in nove tehnologije.

Nova so tudi *polja delovanja*, npr. izobraževalno svetovanje, poklicna orientacija, supervizija in spremljanje (coaching).

Kompetenca četrta: ustvarjati ustrezne učne situacije

Izobraževalci odraslih morajo ustvarjati *učne situacije* v skladu s *potrebami* odraslih udeležencev izobraževanja, pa tudi v skladu z njihovimi željami, aspiracijami in pričakovanji. Skupine odraslih učencev postajajo vse bolj heterogene in odrasli učenci vse bolj samozadostni. *Tako morajo izobraževalci odraslih prilagajati metode učnim situacijam, epistemološki status pa različnim vrstam znanja.*

Kompetenca peta: uporabljati metode, osredotočene na učenca, razpirati razpravo

Uveljavlja se več različnih *metod, osredotočenih na učence*, obenem se vse bolj bogati *kombinacija različnih učnih lokacij in metod.*

Odrasli izobraževalci naj bi spodbujali in uporabljali *recipročno učenje*. Razmišljajo o tem, kako naj znanje posredujejo in kako naj učencem pomagajo pri učenju, tako, da razpirajo *razpravo* in ob tem bogatijo tudi svoje znanje. Odrasli učenci potem razpravljajo o znanju, sprašujejo izobraževalce, se odzivajo, izobraževalcem in drugim v učni skupino nasprotujejo, izražajo nejevernost, medtem ko se izobraževalci odzivajo, razmišljajo in se učijo. *Sleherni posameznik v učni skupini lahko česa nauči druge.*

Kompetenca šesta: obvladati proces učenja, odkriti tiho znanje, ga teoretično podkrepiti

Lindeman (1926) trdi, da je največja razlika med tradicionalnim, formalnim izobraževanjem in izobraževanjem odraslih v *procesu učenja*. Obvladovanje tega posebnega procesa spada med kompetence izobraževalcev odraslih. Odrasli se ne zavedajo znanja, ki ga imajo. Vedo, ne da bi vedeli, da vedo. Skrito, tiho znanje pa vpliva na njihove reprezentacije in kompetence. Izobraževalec odraslih to znanje razišče in ugotovi, ali je vredno, manj vredno ali je morebiti zavajajoče, napačno. Izobraževalec odraslih učencem pomaga, da kritično uredijo svoje znanje. Postavljajo se vprašanja in *znanje se prevpraša ob upoštevanju učenčevega izkustvenega, neformalno pridobljenega znanja*, pridobljenega sredi življenja in življenjskih dogodkov. Posledično se odrasli učenec uči in določi smer svojega učenja.

Ko je učenčevo znanje prepoznano, pa ga izobraževalec odraslih umesti v znanstvene teorije, med elemente znanja, za katerega želi, da ga učenci pridobijo. Odrasli učenci ob vsem tem spoznajo, da so zmožni oblikovati lastne misli, da ni potrebno reproducirati misli drugih.

Besedilo Immanuela Kanta »Was ist Erleuchtung?« (slov. Kaj je razsvetljenje?) poudarja, da je bistveno, da se človek osvobodi odvisnosti, nezmožnosti, da brez vodenja drugih uporablja svojo možnost razumevanja. "Zgradite si lastno razumevanje« je tako vodilo razsvetljenja. Če vemo, kako misliti, pomeni, da smo lahko inventivni, ustvarjalni, da lahko zgradimo razumevanje lastnega življenja in svoje lastne življenjske zgodbe. Izobraževalec odraslih mora biti vodnik, zagotovilo, da odrasel učenec razmišlja in se uči, da je pri tem na pravi poti.

Zaključek

Proces profesionalizacije izobraževanja odraslih pomeni, da zberemo določeno število tistih, ki potrebujejo določeno količino znanja in določeno število spretnosti, razvijejo določeno število kompetenc, da zberemo določeno število tistih, ki morajo zgraditi tudi odnos do svoje stroke in poklica.

Pa lep pozdrav,
Dušana Findeisen